

földi automatizált információs-könyvtári rendszerek megvételét és orosz viszonyokra történő adaptálását tartották „punctum saliens”-nek a mind idegesítőbb elmaradottság leküzdésében. A kínálat túlságosan drága volt, az adaptálás pedig felettébb körülményesnek látszott.

Bízva munkatársai felkészültségében és invenciózusságában, ekkoriban (konkrétan 1993-ban) lépett színre az *Inform-Sistema* magánvállalkozás (újabbán egyesülésként működik), s mindjárt egy kész rendszerrel, a már 1990 óta fejlesztett MARK-kal rukkolt elő. Ez lokális rendszer volt, és a következők jellemezték:

- USMARC formátumot használt;
- különféle hosszúságú rekordok tárolására alkalmas adatbázis-kezelővel rendelkezett;
- egyaránt elő tudta állítani a GOST-szabványok megkövetelte reprodukciókat és más egyéb – tetszőleges – outputokat;
- más és más nagyságú és sajátosságú könyvtárak szükségleteihez lehetett módosítani;
- teljes mértékben kompatibilis volt az alkalmazott technológiákkal.

A rendszert ezenfelül bármiféle olcsó számítógépen (pl. Pravec, Mazovia, ES-1840) üzemeltetni lehetett, ami az akkori infrastruktúrát tekintve óriási előnynek bizonyult. A lokális MARK népszerűségét korántsem csak kiváló tulajdonságainak köszönhetette, hanem annak is, hogy az egyesülés tudta: „a jó bornak is kell a cégér”. Ezért a rendszer fő alkalmazóit – a központi és regionális nagykönyvtárakat – bemutató-továbbképző feladatkör ellátására kérte fel. Az időközben kiépült hálózat 26 ilyen központból áll, természetesen jelenleg immár az egyesülés továbbfejlesztett termékeinek terjesztésére koncentrálva.

1994–95-ben munkálták ki a MARK hálózati variánsát, amely hat automatizált munkahelyet tud kiszolgálni, nevezetesen az adminisztrációt, az állománygyarapítást, a feldolgozást, a raktározást, az olvasó keresőtevékenységét, valamint a kölcsönzést. Operációs rendszere a *Novell Netware*. Napjainkban mintegy 100 könyvtár honosította meg.

A számítástechnika viharos fejlődése folytán a tegnap még élenjáró megoldások napjainkra elavulttá válnak. Ez esett meg a DOS-ra orientált programeszközökkel is, úgyhogy – különösen az internet akadálytalan használatára való tekintettel – célszerű volt áttérni a Windows- és a Unix-orientációra. Az *Inform-Sistema* 1997 és 1999 között „e jegyben” hozta létre a MARK-SQL-t, amely minőségileg magasabb szinten tudja kielégíteni a könyvtári igényeket, nem utolsósorban az internet aktív hasznosítására vonatkozókat. A MARK-SQL megjelenésétől kezdve még egy év sem telt el, de máris több mint 30 helyen használják. 2000 áprilisában 160 személy vett részt az ország valamennyi régiójából a rendszer hivatalos bemutóján, úgyhogy bizvást várható további, még gyorsabb ütemű terjedése.

1999 augusztusában kezdte meg az egyesülés képző intézményének, az *Inform-Sistema*⁺-nak a megszervezését, válllvetve a Kunccevo központosított könyvtári rendszerrel. Azóta az Oktatási Minisztérium licenciát biztosított e képzési formának. Az egyesülés alapozó jellegű kézikönyveket és szakszótárakat is publikál, illetve hazai és nemzetközi kutatási projektekbe kapcsolódik be, esetenként neves külföldi cégeket is megelőzve.

Az *Inform-Sistema* életrevalóságát legújabbán az a próbálkozása minősíti, hogy megtette az első lépéseket az előfizetési ügynökség létesítése felé vezető úton. Ezzel külföldi szolgáltatások egy részének kiváltására nyílik lehetőség.

A 90-es évek elején sok magánvállalkozás kényszerült létrejönni az állam válsága miatt. Azóta e vállalkozások túlnyomó része tönkrement. Az *Inform-Sistema* a kevés kivétel egyike. Sikere annál is inkább tiszteletre méltó, mivel „kispénzü” intézményrendszer szolgálatába szegődött.

/POPOV, V.–GRIBOV, V.: NTO „Inform-Sistema”: 10 let uspešnoj raboty. = Biblioteka, 10. sz. 2000. p. 37–39./

(Futala Tibor)

Lengyel vélekedés a könyvtári munkanormákról

A norma-normatíva általában és a könyvtárügyben egyaránt többféle jelentést hordoz. Ezért üdvöz jelzős szerkezettel élni, hogy kitűnjék: éppen mi-

lyen normáról van szó, éppen melyik válfajáról beszélünk. A fontosabb *könyvtárügyi-könyvtári normák* a következők:

- *jogi* normák, kezdve a könyvtári törvényen, és befejezve egy-egy adott intézmény szervezeti és működési szabályzatán;
- *szakmai* normák, közkeletűen emlegetve: szabványok a valamennyi könyvtárban nagy számban előforduló munkafajták és műveletek egységes szabályok szerinti végzése érdekében;
- *etikai* normák a könyvtárosok egymás közötti és az olvasók relációjában alkalmazandó magatartásáról;
- *munkanormák*, amelyek meghatározott, nagy tömegben ismétlődő műveletekben elvárható teljesítményeket fejeznek ki valamiféleképpen.

Míg a lengyel könyvtárosi közvélemény az első három normafajta létezését természetesnek és indokoltnak tartja, addig a munkanormák tekintetében minimálisan a rezignáció jellemző („mit lehetni, naponta húsz könyvet kell katalogizálnom”), többségileg a szarkasztikus álláspont („naponta az olvasók százainak kell helytálló és gyors tájékoztatást nyújtanunk, hát ezt tessék normázní”).

A 60-as és 70-es években a könyvtárügyi „hivatalosság” nagy reményeket fűzött a munkanormák bevezetéséhez: a „termelékenység” jelentős növekedését várta tőlük. Az említett évtizedekben több minisztériumi utasítás is megjelent bizonyos munkafajták teljesítménynormáinak bevezetéséről. Ezek a következők voltak: katalogizálás, osztályozás, bibliográfiai leírások korrektúrája, katalógus-fejlesztés, leltározás és könyvek szerelése. Az egy- vagy néhány személyes kiskönyvtárak használatára „ömlesztett normák” készültek „től-ig”-os formában és nyilván a tapasztalati átlagok alapján (pl. évi 12–16 ezer kölcsönzés és 4–8 ezer látogatás). A normázási igyekezet ellenére azonban maradtak olyan (főként nagykönyvtári) területek, amelyek vonatkozásában nem született norma.

Ilyenek: irányítás, igazgatás, ellenőrzés, módszertan, speciális ismereteket kívánó munkálatok stb.

Elvileg, mivel nem vonta vissza őket senki, az említett utasítások ma is érvényben vannak, noha már keletkezésükkor nyilvánvaló volt: a felettebb változatos intézményi feltételek közepette a jogszabályokban meghatározott normákat „strikt” módon még a nagykönyvtárakban sem lehet bevezetni, ahol erre a jelentős volumenek és a fejlett munkamegosztás következtében a legerősebb volt a csábítás.

Köztudott egyébként, hogy időtartamban vagy darabszámban kifejezett teljesítménynormákat csak teljesen mechanikus műveleteknél lehet alkalmazni. Ilyenek azonban a „par excellence” könyvtári szaktevékenységek körében alig vannak. Ki állítaná manapság, hogy pl. a katalogizáláshoz, az osztályozáshoz nincs szükség intellektuális invencióra. Aztán: napjainkban a könyvtári technika és technológia olyan változásokon megy keresztül, hogy az utasításokban szereplő többi munkafajtának is csupán a neve maradt fenn, tartalma viszont alaposan megváltozott. Számos, korábban elképzelhetetlen munkafajta is keletkezett. Ezek elvégzése legtöbbször szellemi erőbedobást feltételez. És mindehhez ráadásul: ezekben az „átmeneti időkben” ahány könyvtár, annyiféle személyi, technikai és technológiai előfeltétel.

A cikk végkövetkeztetése: „Egyelőre nem jött el az ideje annak, hogy a könyvtárakban munkanormákat lehessen bevezetni.”

WROCLAWSKA, Maria: Normy pracy w bibliotekarstwie polskim. = Przegląd Biblioteczny, 67. köt. 4. sz. 1999. p. 311–320./

(Futala Tibor)

Könyvtári és tudományos tájékoztatási szabványosítás Lengyelországban

Lengyelországban a szabványosítást az 1993. május 3-i *szabványosítási törvény* igazította hozzá az európai „szokásokhoz”. Azóta e tevékenység egészét a *Lengyel Szabványosítási Bizottság* (Polski Komitet Normalizacyjny) és e bizottság *Hivatala* mint az előző végrehajtó szerve irányítja, speciális tennivalóit pedig – kollegiális alapon – a problémaköri albizottságok végzik el. Új vonás, hogy a továbbiakban – az illetékes főhivatalok által

elrendelt ritka kivételektől eltekintve – a szabványok alkalmazása önkéntes. A szabványtervezeteket (jelük: PrPN) előzetesen nyilvános vitára bocsátják a *Normalizacja* havi folyóirat mellékletében. E tervezetekhez két hónapon belül lehet hozzászólni. Az elfogadott szabványok PN megjelöléssel „futnak”, amit gyakran az ISO megjelölés egészít ki, dokumentálva azt, hogy e tekintetben meghatározó a lengyel igazodási készség.